

3103095

Ҳар куртакда кўз оғу баҳор, ҳар куртакда Наврӯз саломи!

Uzbekiston adabiyoti va san'ati

ЎЗБЕКИСТОН АДАБИЁТИ ВА САНЬАТИ Haftalik gazeta • 1956-yil 4-yanvardan chiqa boshlagan • www.uzas.uz • 2009-yil, 20-mart • № 12 (3995)

Сирохиддин САЙИД,
Ўзбекистон халқ шоири

САРИБИЙ САБОЛАРИ

Қадим Қорақалпок тупроғига ҳам баҳор бу йил эрта келди. Дашиб кирларни ўт-ўланлар, ёвшанларнинг димогини китиқлагувчи, дилин равшан этигувчи эрка ислари тутган. Шўри ювлиб, экин-тикинга илҳақ бўлиб турган тарам-тарам далалар, пушталар кишига ўзгача рух, хуш кайфият баҳш этади.

Она дёйримизнинг ҳар гўсаси, ҳар кариҷ тулуги, айниқса, кўклиам палласи ғойт ҳайратланарли. Қишиндан омон-эсон чикдан илдизларнинг ҳаёт саломини оламга етиқаётган гиёҳлар тирилик, яшиаш тароватидан мұждалар сўзлабтандек. Шахар-қишлоқлар, азим Жайхун кирғоклари, ўру кирлар, томорқа-пайкалларда гимирлаб қолган эл-улуснинг рамзи рафткорлари кўклиманга катта-якиник бахорий ташвишлар, Наврӯзин ўмушлар билан банд. Кайфиятлари ҳам ўнгга мос, кузатсангиз ё гаплашсангиз кўнглиңгиз ёришида.

Кишиләк тараққиёти ва фаровонлиги йили, эзгу ташвишлар арафасидаги элдошларнинг "Хормандар!" дейишига отланган бир гурӯҳ ўзбек ва кора-қалплек адаблари — ҳаммамизни ҳайратга согландастлаби, улуғвор манзара Амударё узра. Қорақалпогистонни Хоразм воҳаси билан туташтирувчи яна бир мұхташам кўрилишининг заъворлари ва миқёси бўлди. Беийтих бундан учтўрт йил олдин Истиқломимизнинг катта иншотлари сафида тариси зарварларидан аллақачон жой олган "Тошсока-Мискин" кўргишининг очилиш маросими, мұхтарлар Президентимизнинг элу юрт қич-қурдати, салоҳияти, фарх-ғуруримиз хакидаги самимий сўзлар, ўша ҳайратни онлар кўз ўнглимида жонланади. Қурилиши баражат кетаётган, узунлиги салкам етти юз метрга якин ўшбу янги кўпrik ҳам катта орзу-максадларимизни бер-бираға кишилаштирадиган, дилин дилга, энни элга боғлагандиган чиройли шарипмиздан яна бирга бўлиб колажак.

Қорақалпогистоннинг жанубий ҳудудлари Амударё, Тўрткўл, Беруний, Элликкалья, бу томони Хоразмни воҳасининг коммуникацияси, ҳалқ ҳўжалиги, турмуш фаровонлиги ва қулағилар, нақиёт катнови, қолаверса, одамлар ҳаётини енгилаштиришда мазкур кўпrikнинг аҳамиятиғоят бекиёслигини оддиги фуқароларнинг ўзлари ўзгача бир мамнаний бўлди. Йорига кўпrikнинг дид-савииси баланд, билмалари кучли. Аму шамоллари авайлаб-эркалади ўтираётган бу болакай ва қизалокларга "Сарийи саболари" деб ном кўйдик.

Юрт, Ватан озодалиги, тоза-саришталиги, аввалимбор ҳар бир кишининг иши ва ҳар бир одамнинг ўзидан бошланадиган ўмуш. Отобаболаримиз, ҳалқимиз бу масалага азалдан жуда жиддий ва назокат билан қарашган. Тупроқда ҳар оғочу даҳр, ҳар бир гиёҳ ё ўсимликтин ўз ўрни ва ўсадиган ери бўлғанди янглиг, ҳаётда ҳам худди шундай. Баҳор, Наврӯз айёллари йилдан-йилга наинки кўнгиллар тозариши, балки турган еримиз, истиқомат жойларимиз, кўча-гузарлар, бино ва хиёбонлар, борингон, бутун мамлакат орасстилигини байрамига айланаб бораёттани билан ҳам фарҳадиди.

Шу мъенода Элликкала тумани маркази — бинопаридан дарахтларий боғ ва боғчаларни кўп Бўстон шаҳрининг ободиги кўзини кунвонтиради. Кечалари ҷароғон — нурағшон, кундузлари кўйшига ошён шаҳар йилдан-йилга чирор очиб, яшнаб, яшарив бормоқда. Қиска муддатларда тўрт каватлиги тўрт ҳонандаги мўлжалланган янги турар жой биноси, сатки 2500 квадрат — метрлик 130 ўрин — растали, элликдан зиёд ҳар хил дўйонларни ўз ишга олган мұхтасан ёпиқ бозор макмумнинг фойдаланишига таъкидлаб ўтмок жоин.

Кейнинг кун Қорақалпогистон Жўқори Кенгаси депутати Олия опа Ражабова раислик кирадиган Гулустон фуқаролар йигинани ҳудудда Киркзис қалъаларига ёндош кенгликларда Наврӯз байрами ўтказили. Ўтовлар тикилди, ча-вандозлар пойгаси, киз киши мұсобакалари чин маънода ҳалқона қадрият шодиёнларига айланаб кетди. Эл шаъни, назокатининг тимсоли бўйимиз афсонон Гулойимлар туллорларни мишиб сайлогоҳи айланганда, Қорақалпок шоирлари Янгилбай Кўчкоров, Бахтиёр Генжамуродлар жўшиб кетиб, бир овозда Ажиниёс бобо ноғидан сўз айтдилар.

Ҳажонлон таассуртларимиздан гапириб, ўртошларимизнинг бугунги қомушларига бўғдуд сўзимиз билан озорқ бўлса-да мадад бериси максадиди чекка ҳудудлардан бири — Сарийи овлия — Ҳажонлон. Овул фуқаролар йигини вакиллари, бу ердаги Агроқитисодиёт коллежининг муаллимлари, ўқувчи-шўлари билан учрашдик. Би-

лин юртнинг яқинда Давлат ва жамият курилиши академиясини битириб келган ёш, сергайрат ва талабачан директори Дашиб Қобулов: "Коллежимиз Амударёга якин, дарё шамоли эсб турди, шунинг учун ўкувчиларимиз ҳам сertoшкин", деди. Сафаримиз бутун мамлакат бўйлаб бошланган умумхалқ ҳашарига тўрти келганили боис, биз ҳам ҳашарига кўшилиб кетдик. Янги барпо қилинаётган боғга навиҳол кўчтадар ўтказдик. Билим масакинада етти мутахассислик бўйича мингдан зиёд ўғил-қизлар ён етти минг кишили Сарийи аҳолисининг фарзандлари, кўшини Тўрткўл тумандан келган ўкувчилар таълими олишиади. Газлим режаси катъий, тартиб-интизом жиддий йўлга кўйилган, шу сабабли ўкувчиларнинг дид-савииси баланд, билмалари кучли. Аму шамоллари авайлаб-эркалади ўтираётган бу болакай ва қизалокларга "Сарийи саболари" деб ном кўйдик.

Юрт, Ватан озодалиги, тоза-саришталиги, аввалимбор ҳар бир кишининг иши ва ҳар бир одамнинг ўзидан бошланадиган ўмуш. Отобаболаримиз, ҳалқимиз бу масалага азалдан жуда жиддий ва назокат билан қарашган. Тупроқда ҳар оғочу даҳр, ҳар бир гиёҳ ё ўсимликтин ўз ўрни ва ўсадиган ери бўлғанди янглиг, ҳаётда ҳам худди шундай. Баҳор, Наврӯз айёллари йилдан-йилга наинки кўнгиллар тозариши, балки турган еримиз, истиқомат жойларимиз, кўча-гузарлар, бино ва хиёбонлар, борингон, бутун мамлакат орасстилигини байрамига айланаб бораёттани билан ҳам фарҳадиди.

Шу мъенода Элликкала тумани маркази — бинопаридан дарахтларий боғ ва боғчаларни кўп Бўстон шаҳрининг ободиги кўзини кунвонтиради. Кечалари ҷароғон — нурағшон, кундузлари кўйшига ошён шаҳар йилдан-йилга чирор очиб, яшнаб, яшарив бормоқда. Қиска муддатларда тўрт каватлиги тўрт ҳонандаги мўлжалланган янги турар жой биноси, сатки 2500 квадрат — метрлик 130 ўрин — растали, элликдан зиёд ҳар хил дўйонларни ўз ишга олган мұхтасан ёпиқ бозор макмумнинг фойдаланишига таъкидлаб ўтмок жоин.

Кейнинг кун Қорақалпогистон Жўқори Кенгаси депутати Олия опа Ражабова раислик кирадиган Гулустон фуқаролар йигинани ҳудудда Киркзис қалъаларига ёндош кенгликларда Наврӯз байрами ўтказили. Ўтовлар тикилди, ча-вандозлар пойгаси, киз киши мұсобакалари чин маънода ҳалқона қадрият шодиёнларига айланаб кетди. Эл шаъни, назокатининг тимсоли бўйимиз афсонон Гулойимлар туллорларни мишиб сайлогоҳи айланганда, Қорақалпок шоирлари Янгилбай Кўчкоров, Бахтиёр Генжамуродлар жўшиб кетиб, бир овозда Ажиниёс бобо ноғидан сўз айтдилар.

Ҳажонлон таассуртларимиздан гапириб, ўртошларимизнинг бугунги қомушларига бўғдуд сўзимиз билан озорқ бўлса-да мадад бериси максадиди чекка ҳудудлардан бири — Сарийи овлия — Ҳажонлон. Овул фуқаролар йигини вакиллари, бу ердаги Агроқитисодиёт коллежининг муалимлари, ўқувчи-шўлари билан учрашдик. Би-

Соз билан сұхбатни ёлон демагиллар,

Одам Ато бўло бўлғандан бордир.

Жуманиёз ЖАББОРОВ,
Ўзбекистон халқ шоири

Шеърий лаҳза

НАВРУЗ КЎЧИЛИ

Ажойиб Наврӯз бутун, яшар қалбу кўз бутун,
Оламга сочди ёдю офтоб — олтин юз бутун.

Ёр васлига мусассар бўлурсан, эй сарвинов,
Эй йигит, кутлар сени қошлини қундуз бутун.

Боғлар яшил, ер яшил, водни шаҳрон зинол,

Бир-бирига келди тенг кечако қундуз бутун.

Она-диер кўксидан сеп ёдди дилбар баҳор,
Унинг мадхиди дилдан келур жўшинг сўз бутун.

Кўзларга роҳат эрур гулчекралар жамоли,
Ҳар бирни бир Ой бутун, ҳар бирни Юлдуз бутун.

Сумалак хуш сафоси ҳар шаҳру қишлоғимда,
Унбу замъя дарёсида, жоним, яйраб сув бутун.

Кез чаман ичра, эй дўст, кувончга тўл, эй кўнгил,

Баҳт бутун, байрам бутун, шарафли Наврӯз бутун.

"ЎЗБЕККИНО": ИЗЛАНИШ ВА ҲАМКОРЛИК ЙУЛИДА

Ўтган йили "Ўзбеккино" Миллий

агентлиги ҳаётида кўплаб эсда қоладиган воказалар рўй берди.

Мамлакатимизнинг дэврли барча вилоятларидаги шаҳар

ва тумандарда жойларидаги хокимлар

бўйинда ҳамкорликда "Ўзбек миллий

кино санъати кунлари" ўтказилиди.

Тадбир давомиди кинотеатрларда ўзбек

киноижодкорларни тономидан суратга

олинган фильмлар намойиш килиш билан

бираға шаҳаргузорларни тарбиялаш

билишни таъкидлайди.

Тошкент ва Бухоро шаҳарларида

йтагидаги мамлакатидаги профессионал

киноинчиларнинг ижодий анжуманига

ўтуб юз билан ўтказилилар.

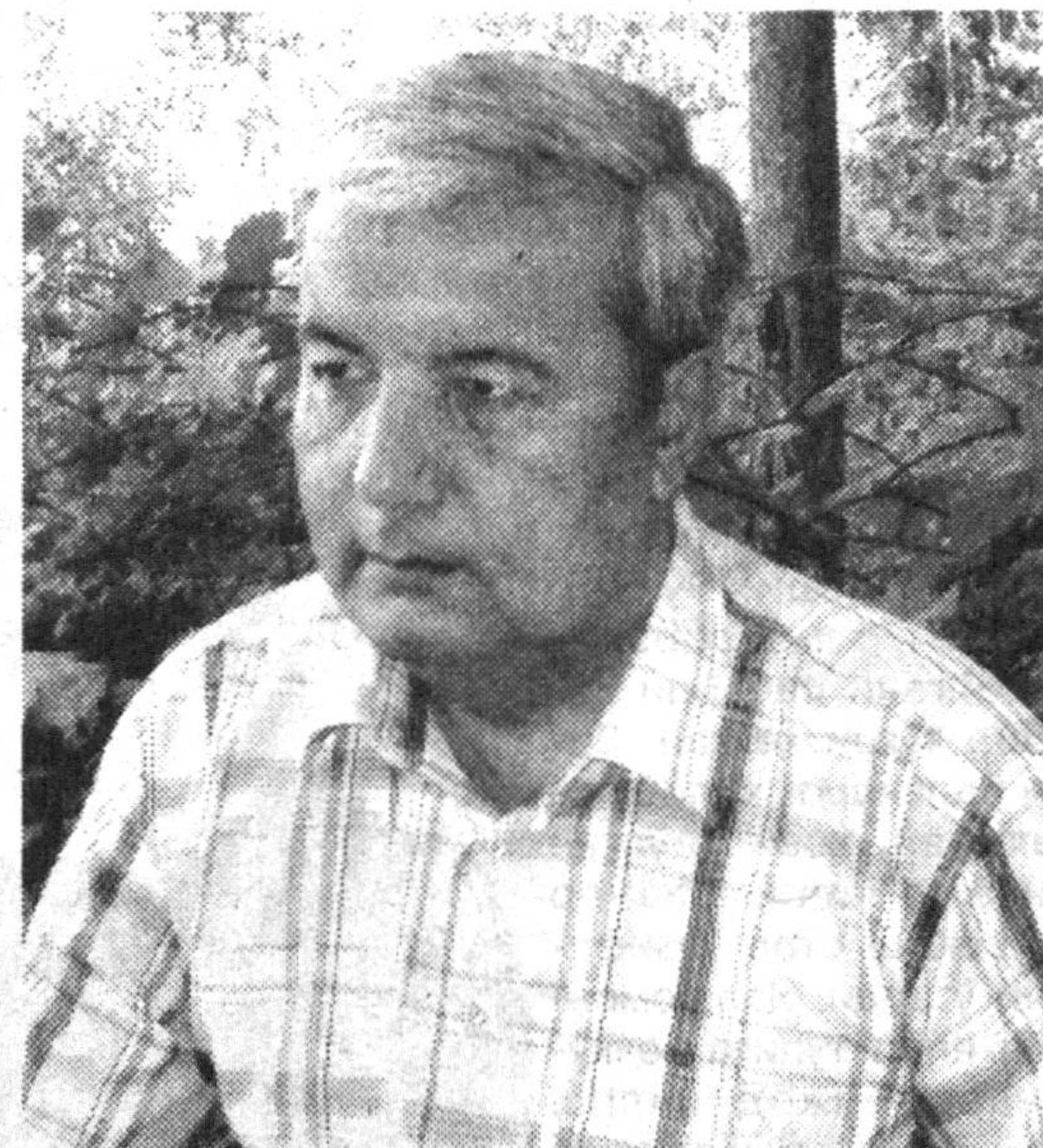
Пойтактимиздаги Киночилар ўйида ўтган мазкур анжуман ишца филимларни тартибларни суратга

олинган фильмларни тономидан суратга

Авлиёхон ЭШНОВ

ҲАЁЛӢ ҖҖЗАЛ ҚҰРИНАР БУ ДАМ

Эй, даҳри дун, курагимда
Лойқа сувни тиндириш,
Бошим узра қарсилаган
Саваҷунни синдиригин.
Айтгун ахир, асли кимман? —
Тошдай оғир сурғ бор.
Күксим ичра мени мағлуб
Этадиган ярг бор.
Ул яргомас, гул эканми,
Эшитилил зорлари,
Кабогимдан киптик бўлиб
Тешиб чиқди хорлари.
Аксес қайтмас садолардай
Тиқидим томонигинга.
Тақдир мени осиб қўйди,
Хуржиннинг ямогига.
Ул садомас, афсумиди,
Афсус дема, оҳ эди,
Бозорингда энг арзони
Биргина гунон эди.
Мен ўзимни излаб келдим —
Кочиб кетдим ўзимдан.
Рам юқсанган тутлярим
Чопиб борар измидан.
Эй, даҳри дун, курагимда
Лойқа хисни тиндириш.
Бошим узра қарсилаган
Саваҷунни синдиригин.

СИРЛИ КЕЧА

Тун ярмида уйғониб кетдим,
Ой күринга осмондайди улкан.
Юракдаги музлар устида
Хурлар ёқиб ўтишар гулхан.

Умр бўйи кўнглигма ботган
Қора тошлар гамдай ёрилб,
Учуб чиқди улар ичидан
Кумри күшлар нурга қоришиб.
Юрак қизир чирманди каби —
Қанотларин теккисида маляк.
Вужудимга қондай югурунан
Кўйларга ракс тушди капалак.

Бу кечада осмон оқарди,
Ойга боқсан, кўйнап аксинг.
Хеч ким билас, ям-яшил майса
Илдизига суб бўлиб оқсан.

Сенга етмоқ бўлиб югурудим ҳориб,
Юракда бир маҳзин соғич бор — гарб,
Дилимин гул каби тутдим юракка,
Лекин шаш чикмади кўксинги ёриб,
Кўзларим қайтудан кетса-да оғриб.

Дилимин гул каби тутдим юракка,
Не ажаб, юракни бўлдинг блакка,
Бошимга тошларин ташлади осмон,
Ой ҳам инан узиб ботди фалакка,
Мұҳаббат мұлқидан күвийдим якса.

Гулчехра ЙУЛДОШЕВА

Бир аёл

Сиз аёлга меҳр билан қарадар бўлинг,
Шамолдайин сочларини тарар бўлинг,
Яхши-ёмон куиларида ярар бўлинг,
Бир аёлга нима керак шундан бошқа.

Сиз аёлни сугуучи ингоҳ бўлинг,
Довуллардан асрагувчи паноҳ бўлинг,
Кўнгра синиб кетмасидан оғоҳ бўлинг,
Бир аёлга нима керак шундан бошқа.

Севинчи эп кўрмассанг сўзинизда,
Астагина имо қўилинг қўнгизида,
Ўшал заҳот жон беради изинизида,
Бир аёлга нима керак шундан бошқа.

Покиза фасл

Жоним эдинг, жаҳоним эдинг,
Юлдуз тўла осмоним эдинг,
Хидлаб тўймас райхоним эдинг,
Болалигим, қайларда қолдинг?

Асалмиди сўзларинг сенинг,
Мунҷомиди кўзларинг сенинг,
Йўқотдимми изларинг сенинг,
Болалигим, қайларда қолдинг?

Зарра ташвиши, дардинг йўқ эди,
Биллур эдинг, гардинг йўқ эди,

НАЗМ, НАСР

Наволарға қанот берди ишк

ЕРГА ЁР ҚҮЙДИ ОЁҚ...

Ерга ёр кўйди оёғу рашқидан кўйди таним,
Кўймади кўзга қадам деб ўйнадид мен зор-зор.
Абураҳмон ЖОМИЙ

Бир назар солганди кўкка ҳангуманг термудли ой,
Неча юлдуз оразин кўрмоқда бўлди интизор.

Нил чаманзор сайрига оролани чиқсан маҳал
Гул табассум айлади, япроқни парда қилин хор.

Хуш тақалумин эшитмоқ аҳдида булбул чечан,
Бетиним сайрап буюғлар қъаридан девонавор.

Мушки анбар анкиган зулфи ажаб мўъжизами,
Айланар атрофиди ошуфта еллар бекарор.

Кирмизи туслади яног, кўзларда жоду сарсари,
Қадидан лол сарвинг ҳам ашик бисёр, рашки ёр.

Жон олар холин кўриб хонанданинг аҳволи танг,
Этди фарёд, воажабки, илкада мастона тор.

Эрмуҳаммад ноилож ўпди ёғин гардини,
Ошиён тутди фано саҳросини афганда ор...

КАНИ?

Кимки ўз нафси балосию, орзу-ҳаваси
исканжасига тушиб қолса, у бешак ўзин ўзи
чукур қатрига ташлагани мукарраридир.

Замахшарий

Соҳиби дониш эдлинг, энди ўша номинг қани,
Айни роҳат ичра кечган бокира онинг қани?

Мискин эрсанг ҳамки кўнгил аришида шамсинг муким,
Сарбасар шаббоддайдай эстган лазиз шонинг қани?

Ингитча сал қизаринди, маъқул де-
гандай бosh силкди.

Биз мулла Шукур билан мана шун-
дай танишган эдик.

Эллиганини ийларнинг оҳирлари ва
олтмишинни ийларнинг бошларида

боловлар хикоячилигига бир шаблон сюзот пайдо бўлган, бу
сайёр сюзот хикоядан хикояга
кўчуб, шунаканга жона тегади-
гандар кагала келиб қолган эдик... Мас-
салан, бола бир айб иш қилиб кўяди.
Унда катталар таинбек беради. Бола ай-
бига икор бўлиб, катталардан кечирим
сўрайди, вассалом! Хикоя тайёр.
Бу сюзот воситасида юзлаб, минглаб хикоя-
лар ўзилган ва ёзилаётган эди ўша пай-
тлар. Бундай хикояларни аксарият ша-
ҳарда истикомат килидиган, тойки ўзий
эзиши машқ килидиганлари зар эди.
Худди ана шундай пайтда Шукур бола-
пар прозасига бир соғ ҳаво — ҳайт на-
фасини олиб кириб. Шукур ёзган хикоя-
ларда чумук ўзишни олар манол, шун-
нинг учун ўзимга яхин олар эдим.

Биз мулла Шукур билан Миллӣ уни-
верситетнинг биринчи курсида ўқиб
иорган ногларидаёт ака-ука бўлиб кет-
дик. У энди таҳририятимизга ийманиб-
гина эмас, дадил кириб келадиган
Носир ФОЗИЛОВ

олган, оғзида ароқ ҳиди анқиб турар
эди. Ростини айтсан, ба андакина ки-
соннинг оғзида тегди. Кўнглим оғриганини
билимрасликка ҳаракат қилиб, салом-
алиқидан сунг аста сўради:

— Ну машири ўшик, ўша?
— Бир оғайним... — деб чайналди
у. «Тагин ўзини оқламочи бу», деб
хаёл килдим. У кўлларини асаби иш-

— Ука, Кашқадарёнинг қайси кишшо-
ғиданисиз?

— Некуз деган жойдан.

— Шеълар ёзиб турар экансиз-да, а?

Худди шеър ёзиш бўлган гуноҳ ишад:

— Бу нима ўриши, ўша?

— Бир оғайним... — деб чайналди
у. «Тагин ўзини оқламочи бу», деб
хаёл килдим. У кўлларини асаби иш-

— Ука, Кашқадарёнинг қайси кишшо-
ғиданисиз?

— Шеълар ёзиб турар экансиз-да, а?

Худди шеър ёзиш бўлган гуноҳ ишад:

— Бу нима ўриши, ўша?

— Бир оғайним... — деб чайналди
у. «Тагин ўзини оқламочи бу», деб
хаёл килдим. У кўлларини асаби иш-

— Ука, Кашқадарёнинг қайси кишшо-
ғиданисиз?

— Некуз деган жойдан.

— Шеълар ёзиб турар экансиз-да, а?

Худди шеър ёзиш бўлган гуноҳ ишад:

— Бу нима ўриши, ўша?

— Бир оғайним... — деб чайналди
у. «Тагин ўзини оқламочи бу», деб
хаёл килдим. У кўлларини асаби иш-

— Ука, Кашқадарёнинг қайси кишшо-
ғиданисиз?

— Некуз деган жойдан.

— Шеълар ёзиб турар экансиз-да, а?

Худди шеър ёзиш бўлган гуноҳ ишад:

— Бу нима ўриши, ўша?

— Бир оғайним... — деб чайналди
у. «Тагин ўзини оқламочи бу», деб
хаёл килдим. У кўлларини асаби иш-

— Ука, Кашқадарёнинг қайси кишшо-
ғиданисиз?

— Некуз деган жойдан.

— Шеълар ёзиб турар экансиз-да, а?

Худди шеър ёзиш бўлган гуноҳ ишад:

— Бу нима ўриши, ўша?

— Бир оғайним... — деб чайналди
у. «Тагин ўзини оқламочи бу», деб
хаёл килдим. У кўлларини асаби иш-

— Ука, Кашқадарёнинг қайси кишшо-
ғиданисиз?

— Некуз деган жойдан.

— Шеълар ёзиб турар экансиз-да, а?

Худди шеър ёзиш бўлган гуноҳ ишад:

— Бу нима ўриши, ўша?

— Бир оғайним... — деб чайналди
у. «Тагин ўзини оқламочи бу», деб
хаёл килдим. У кўлларини асаби иш-

— Ука, Кашқадарёнинг қайси кишшо-
ғиданисиз?

— Некуз деган жойдан.

— Шеълар ёзиб турар экансиз-да, а?

Худди шеър ёзиш бўлган гуноҳ ишад:

— Бу нима ўриши, ўша?

— Бир оғайним... — деб чайналди
у. «Тагин ўзини оқламочи бу», деб
хаёл килдим. У кўлларини асаби иш-

— Ука, Кашқадарёнинг қайси кишшо-
ғиданисиз?

— Некуз деган жойдан.

— Шеълар ёзиб турар экансиз-да, а?

Худди шеър ёзиш бўлган гуноҳ ишад:

— Бу нима ўриши, ўша?

— Бир оғайним... — деб чайналди
у. «Тагин ўзини оқламочи бу», деб
хаёл килдим. У кўлларини асаби иш-

— Ука, Кашқадарёнинг қайси кишшо-
ғиданисиз?

— Некуз деган жойдан.

— Шеълар ёзиб турар экансиз-да, а?

Худди шеър ёзиш бўлган гуноҳ ишад:

— Бу нима ўриши, ўша?

— Бир оғайним... — деб чайналди
у. «Тагин ўзини оқламочи бу», деб
хаёл килдим. У кўлларини асаби иш-

— Ука, Кашқадарёнинг қайси кишшо-
ғиданисиз?

— Некуз деган жойдан.

— Шеълар ёзиб турар экансиз-да, а?

Худди шеър ёзиш бўлган гуноҳ ишад:</

Бошланиши учинчи бетда.

Билиб турибман, Геркулес ака бу гапни жуда оғир олди, лекин рад этмади, норози бир киёфада сенки чиқди-кетди.

Масаланинг ривожи худди мен айтгандай бўлди. Индининг журналнинг нишона сони келди, унга мухарриримиз нимтабассум билан: "Ювинганинг кипдинг-а, қозоқ!", дегандай имзо чекди. Ваъдага муофик эртасига Шукур билан Абдула таҳриятига кирил келишиди. Саломлинидан сўнг угар эшик олди-даги ўринникларга ўтирилар.

Аслида ишм ўйў, ўзимни худди ишлабтандай кўрсатиб:

— Журналнинг янги сони чиқкан эди. Шуни вараклаб туринглар, мен мана бу ишинни тугатиб олай, "сунг гаплашамис", — деб атаб олиб кўйган журналинг нишона сонини уларнинг кўлларига тутказдиган. Йигитлар журнални белварогина вараждай бошлаши. Кўзимнинг кирини ташлаб ўтирибман. Ана, ниҳоят журналинг ўтраси очилиб, "Абдула Орипов. Кишилогимни кўйлайман", деган жойтади келганди. Кўриб турибман, ҳаяжондан иккаласининг ҳам кўллари титраби бошлади. Орадан уч кун ҳам ўтмай, шеврларин журналда босилиб турса! Улар учун бу кутилмаган ҳолат-да. Бу журнал экан-у, хотто газетада ҳам жуда кам учрайдига хосса хисоблашар эди. Йигитлар ўзларидаги ўйдага даражада хурсанд, нима дейишларини билмас эдилар. Уларнинг бу ҳолатлари менга ҳам кўнган эди...

— Укалар, шу журнал сизларга сийлов!

Улар тиши ёриб бир нима демади, мен ҳам.

Бирор соатлардан кейин зарур иш билан Навоий кўчасидаги Бози почтамт олдидан ўтиб кетаётib, боғлии йигитларга рўбарў бўлиб қолдиган: жинек-жинек олишган. Бир куни у бизнисига хурсанд бўлиб кирил кеди.

— Бир кисса қўралган эдим. Уч-тўрт тобоқдан ошмайди, кич-кинагина. Бир курб өрасизмий чоғ эди... Кўнглимдан: "Ювингиби-да! — деган гап ўти. Ҳа, укажонлар-а!"

Орадан бир неча йиллар утди. Улар ўзишини битириши. Шукур бу орада "Оқ отли".

"Тўлқинлар", "Ўн сакизга кирмаган ким бор?"

Дадан киссаларни ёзиб, элга танилиб қолди. Бу киссаларни ҳам менинг назаримдан ўтказиб олган эди. У менга жуда-жуда ўрганиб қолган, хурсанд бўлса ҳам, бирор нимадан хаф бўлса ҳам, жигарранг савояхига бўларди, шуни кўтариб бизнисига зиппилаб келиб коларди. Ўша пайтлари, охирги курсларда бўйси керак. Шукур менинг театра тақиғи килиди. Билмажан эканман, у университет драматуарагига қатнашадиган. Шекспирнинг "Хамлет" спектаклини Милий театр саҳасида кўйдиган бўлиб колишибиди. Ҳамлет ролини Шукур ишро килар экан. Бориб кўрдим. Талант — талант экан-да! Шукур шунака ўйнадики, мен уни танимлаймади. Профессионаллардан кам эмас! Шунда ҳайлимдан: "Борди-ю, ёзувилик кимлаганида ундан ўзб артист чиқар экан", деган фикр ўтганди ўшанда. Ҳа, айтгандай, Шукур ўз бахтини — Саидинин ўша Милий театр остошасида топди. Ҳудди ўша спектаклида у Саиди билан бирга рол ўйнаган эди...

МУПЛА ШУКУР

...Шунча йил ака-ука бўлиб юриб, у билан каттик-курум гаплашмаган эдим. Кунлардан бирда кутилмаган холат рўй берди. Бир куни у бизнисига хурсанд бўлиб кирил кеди.

— Бир кисса қўралган эдим. Уч-тўрт тобоқдан ошмайди, кич-кинагина. Бир курб өрасизмий чоғ эди... Кўнглимдан: "Ювингиби-да! — деган гап ўти. Ҳа, укажонлар-а!"

— Жуда соз-да. Бугун дам

гини тушунолмай ҳайрон. Хуллас, Аброр Қосимов деган бир яхшигина ўрготгимиз бўларди.

Уша билан Шукур кейнинг пайтларда жуда апоқ-чапок бўлиб кетган, уни ўз юрти — Сурхонга таклиф килган экан. Нимадир бўлиб, уларнинг орасидан гап кочиб, у шурларни даштади бўйебон ўртасига олиб борибди-да:

— Иккичидан, адабиёт дегани ёмон кўрган одамдан ўч олиш майдони эмас. Шуни яхши бил олин!

Шукурнинг бояги кўтаринки кайфиятидан асар ҳам қолмаган эди. Киссанинг номи "Ўткинчи" эди. Мен сопини ўзидан чиқариб, тасалли берган бўлдим:

— Ҳечкиси йўк. Иккода шунака ҳолатлар ҳам бўлиб турди, мулла Шукур. Бу дебтукчи холат...

Билиб турибман, айни пайдга у ба танбехарни ҳам қиломлади, орадан анча вакт

утгач: "Галингиз тўғри экан. Ўйлаб кўрдим!", деб тан одди. Билмадим, ўша кисса унинг архивида борми ё йўкми? Кизи Сайёрада сўрасам, билмадим, деди. Менингча, йиртиб ташланг булса керак. Бунака дебтавони архивидан чиқадиган сабаби, Шукурда шундай бир характер бор эдики, эзги маслаҳатни кўтлармасди, айни ўғри тўғри гапни ҳам тез кабул киломладиган кайсарликка мойил одати бор эди. Бавзинда эса, маслаҳатни тўғри бўлса, агар шунгак кўз етса, мардларча тан олиб, кечирим сўрашни ҳам билирди...

Гап билан бўлиб сезмай колимиз: тушиш пайти ҳам якинишади қолган экан, бирпастда буғириб бир лаган сергўш шилплодик бўлса, агар шунгак кўз етса, мардларча тан олиб, кечирим сўрашни ҳам билирди...

Шукур халимия "Нега?", дегандай юзимга тикилиб турар эди.

— Кани ўнинг, мулла Шукур, — дедим.

— Уйши боллади. Хуллас, ўқиб бўлиб: "Хуш, ҳалай?", дегандай менга тикилиди. Мулла Шукур ишларни ҳам қиломлади, орадан эмас, — дедим энсан котиб.

— Ана, тўрт томонинг кибла. Кетавер!, — дебди. Киссадаги бор гап шуди.

Шукур халимия "Нега?", дегандай юзимга тикилиб турар эди.

— Мулла Шукур. Биринчидан сизнинг ўргонигизга қўлган мумалангиз ҳеч қандай одоб доирасига сифайди. Кўпюлор килиб айтганда, одамгарчиликдан эмас, — дедим энсан котиб.

— Ана, тўрт томонинг кибла. Кетавер!, — дебди. Киссадаги бор гап шуди.

Шукур халимия "Нега?", дегандай юзимга тикилиб турар эди.

— Мулла Шукур. Биринчидан сизнинг ўргонигизга қўлган мумалангиз ҳеч қандай одоб доирасига сифайди. Кўпюлор килиб айтганда, одамгарчиликдан эмас, — дедим энсан котиб.

— Ана, тўрт томонинг кибла. Кетавер!, — дебди. Киссадаги бор гап шуди.

Шукур халимия "Нега?", дегандай юзимга тикилиб турар эди.

— Мулла Шукур. Биринчидан сизнинг ўргонигизга қўлган мумалангиз ҳеч қандай одоб доирасига сифайди. Кўпюлор килиб айтганда, одамгарчиликдан эмас, — дедим энсан котиб.

— Ана, тўрт томонинг кибла. Кетавер!, — дебди. Киссадаги бор гап шуди.

Шукур халимия "Нега?", дегандай юзимга тикилиб турар эди.

— Мулла Шукур. Биринчидан сизнинг ўргонигизга қўлган мумалангиз ҳеч қандай одоб доирасига сифайди. Кўпюлор килиб айтганда, одамгарчиликдан эмас, — дедим энсан котиб.

— Ана, тўрт томонинг кибла. Кетавер!, — дебди. Киссадаги бор гап шуди.

Шукур халимия "Нега?", дегандай юзимга тикилиб турар эди.

— Мулла Шукур. Биринчидан сизнинг ўргонигизга қўлган мумалангиз ҳеч қандай одоб доирасига сифайди. Кўпюлор килиб айтганда, одамгарчиликдан эмас, — дедим энсан котиб.

— Ана, тўрт томонинг кибла. Кетавер!, — дебди. Киссадаги бор гап шуди.

Шукур халимия "Нега?", дегандай юзимга тикилиб турар эди.

— Мулла Шукур. Биринчидан сизнинг ўргонигизга қўлган мумалангиз ҳеч қандай одоб доирасига сифайди. Кўпюлор килиб айтганда, одамгарчиликдан эмас, — дедим энсан котиб.

— Ана, тўрт томонинг кибла. Кетавер!, — дебди. Киссадаги бор гап шуди.

Шукур халимия "Нега?", дегандай юзимга тикилиб турар эди.

— Мулла Шукур. Биринчидан сизнинг ўргонигизга қўлган мумалангиз ҳеч қандай одоб доирасига сифайди. Кўпюлор килиб айтганда, одамгарчиликдан эмас, — дедим энсан котиб.

— Ана, тўрт томонинг кибла. Кетавер!, — дебди. Киссадаги бор гап шуди.

Шукур халимия "Нега?", дегандай юзимга тикилиб турар эди.

— Мулла Шукур. Биринчидан сизнинг ўргонигизга қўлган мумалангиз ҳеч қандай одоб доирасига сифайди. Кўпюлор килиб айтганда, одамгарчиликдан эмас, — дедим энсан котиб.

— Ана, тўрт томонинг кибла. Кетавер!, — дебди. Киссадаги бор гап шуди.

Шукур халимия "Нега?", дегандай юзимга тикилиб турар эди.

— Мулла Шукур. Биринчидан сизнинг ўргонигизга қўлган мумалангиз ҳеч қандай одоб доирасига сифайди. Кўпюлор килиб айтганда, одамгарчиликдан эмас, — дедим энсан котиб.

— Ана, тўрт томонинг кибла. Кетавер!, — дебди. Киссадаги бор гап шуди.

Шукур халимия "Нега?", дегандай юзимга тикилиб турар эди.

— Мулла Шукур. Биринчидан сизнинг ўргонигизга қўлган мумалангиз ҳеч қандай одоб доирасига сифайди. Кўпюлор килиб айтганда, одамгарчиликдан эмас, — дедим энсан котиб.

— Ана, тўрт томонинг кибла. Кетавер!, — дебди. Киссадаги бор гап шуди.

Шукур халимия "Нега?", дегандай юзимга тикилиб турар эди.

— Мулла Шукур. Биринчидан сизнинг ўргонигизга қўлган мумалангиз ҳеч қандай одоб доирасига сифайди. Кўпюлор килиб айтганда, одамгарчиликдан эмас, — дедим энсан котиб.

— Ана, тўрт томонинг кибла. Кетавер!, — дебди. Киссадаги бор гап шуди.

Шукур халимия "Нега?", дегандай юзимга тикилиб турар эди.

— Мулла Шукур. Биринчидан сизнинг ўргонигизга қўлган мумалангиз ҳеч қандай одоб доирасига сифайди. Кўпюлор килиб айтганда, одамгарчиликдан эмас, — дедим энсан котиб.

— Ана, тўрт томонинг кибла. Кетавер!, — дебди. Киссадаги бор гап шуди.

Шукур халимия "Нега?", дегандай юзимга тикилиб турар эди.

— Мулла Шукур. Биринчидан сизнинг ўргонигизга қўлган мумалангиз ҳеч қандай одоб доирасига сифайди. Кўпюлор килиб айтганда, одамгарчиликдан эмас, — дедим энсан котиб.

— Ана, тўрт томонинг кибла. Кетавер!, — дебди. Киссадаги бор гап шуди.

Шукур халимия "Нега?", дегандай юзимга тикилиб турар эди.

— Мулла Шукур. Биринчидан сизнинг ўргонигизга қўлган мумалангиз ҳеч қандай одоб доирасига сифайди. Кўпюлор килиб айтганда, одамгарчиликдан эмас, — дедим энсан котиб.

— Ана, тўрт томонинг кибла. Кетавер!, — дебди. Киссадаги бор гап шуди.

Шукур халимия "Нега?", дегандай юзимга тикилиб турар эди.

— Мулла Шукур. Биринчидан сизнинг ўргонигизга қўлган мумалангиз ҳеч қандай одоб доирасига сифайди. Кўпюлор килиб айтганда, одамгарчиликдан эмас, — дедим энсан котиб.

— Ана, тўрт томонинг кибла. Кетавер!, — дебди. Киссадаги бор гап шуди.

Шукур халимия "Нега?", дегандай юзимга тикилиб турар эди.

— Мулла Шукур. Биринчидан сизнинг ўргонигизга қўлган мумалангиз ҳеч қандай одоб доирасига сифайди. Кўпю